

Dr. sc. Alojz Jembrih prof. emer.
Fakultet hrvatskih studija Sveučilišta u Zagreb
ajembrih@hrstud. hr.

Pasijske jačke kod moravskih Hrvata iz Frielištova

O južnomoravskim Hrvatima ukratko

O Hrvatima u zapadnoj Ugarskoj danas ima podosta literature u kojoj je riječ o njihovoj sudbini doseljenja.¹ No o Hrvatima u južnoj Moravskoj (Češka) danas se, također, u hrvatskoj historiografiji pojavilo radova u kojima je riječ o njihovoj žalosnoj sudbini u 20. stoljeću.²

Budući da je u ovom radu riječ o pasionskom nasljeđu te najsjevrnije hrvatske dijasporu u Europi, nasljeđe koje se može pratiti u rukopisnom tekstu, pisanom hrvatskim jezikom, a koji je nastao u mjestu Frörlisdorfu/Frielištovu, jednom o triju sela, u kojima su Hrvati u južnoj Moravskoj bili kroz stoljeća u većini, taj tekst je bjelodani dokaz njihova identiteta. Stoga ću se na početku, ukratko, osvrnuti na povijest njihova doseljenja u ta mjesta.

Kad je u Zagrebu, u Gajevoj *Danici Horvatskoj, Slavonskoj i Dalmatinskoj*, br. 32, 1845., 128 preveden članak Alojza Vojtjecha Šembere (1807. – 1882.)³ pod naslovom: *O Slavjanih u Dolnjoj Austriji*, čitatelj je (kao i mi danas), uz ostalo, pročitao: „(...) Naseljenju Glogovca (Bischofswart) a možebit i Nove vesi povod dade po svoj prilici kuga od g. 1582, posle koje je Kristofor Teuffenbach, zapovjedajući general u Horvatskoj i Slavoniji, u pusta svoja sela Novi Prerov, Dobro Polje i Frelavice (Frielisdorf) Horvate pozvao.“⁴ Godine 1934. u sarajevskom časopisu *Napredak*, IX., br. 11-12,⁵ a prenijele *Hrvatske novine* [Željezo, 12.

---

¹ Vidi: Josef Breu, *Die Kroatensiedlung im Burgenland und in den anschließenden Gebiete*, Wien 1970. Eugen Biricz, *Geschichte der Einwanderung der burgenländischen Kroaten*, disertacija u rukopisu, Wien 1949. Preslik čitave disertacije posjeduje autor ovih redaka. Vidi još: *Povijest i kultura gradišćanskih Hrvata*, gl. ur. Ivan Kampuš, Zagreb 1995. ; Josip Adamček, *Iseljavanje Hrvata u austrijsko-ugarski granični prostor u 16. stoljeću*, *Povijest i kultura gradišćanskih Hrvata*, Zagreb 1995., 13-30; Josef Breu, *Prostorni opseg i posljedice za sliku naselja*, *Povijest i kultura gradišćanskih Hrvata*, Zagreb 1995., 43-104. O jeziku gradišćanskih Hrvata vidi: Helene Koschat, *Die čakavsische Mundart von Baumgarten im Buregnland*, Wien 1978.; Gerhard Neweklowsky, *Die kroatischen Dialekte des Burgenlandes und der angrenzenden Gebiete*, Wien 1978. Stjepan Ivšić, *Hrvatska dijaspora u 16. stoljeću*. Izabrana djela iz slavenske akcentuacije, *Slavische Propyläen*, 96, München 1971., 723-798. Dodajmo još, da je pregled osnovne literatute za istraživanje povijesti gradišćanskih Hrvata od 1734. do novijih dana izradio August Ernst, *Wissenschaftliche Literatur zur Geschichte und Kultur der Burgenländischen Kroaten*. U: *Kroz povijest Gradišćanskih Hrvata*, Institut za hrvatsku povijest, Zagreb 1977. Felix Tobler, *Primäre Quellen zur Geschichte der Burgenländischen Kroaten in österreichischen Archiven, Bibliotheken und Museen*. U: *Kroz povijest Gradišćanskih Hrvata*, Institut za hrvatsku povijest, Zagreb 1977. Uz to, treba još spomenuti da je Stjepan Pavičić imao namjeru objaviti svoju studiju „Naseljivanje Hrvata u Gradišću i zapadnoj Ugarskoj“ u jednoj od edicija JAZU u Zagrebu, no koliko znam, njegov rad nije objavljen u izdanju tadašnje JAZU (?).

² Vidi: Dragutin Pavličević, *Moravski Hrvati*, Zagreb 1994., 9-13 i tamo navedenu literaturu u vezi s doseljenjem Hrvata u Moravsku. Na temelju Pavličevićeve knjige pisan je, dijelom, ovaj kratki povijesni osvrt na Frielištof iz kojega potječu jačke o kojima je ovdje riječ, a koje s jezične strane svjedoče o identitetu Hrvata u Moravskoj i Frielištovu.

³ Češki filolog, povjesničar, prof. češkoga jezika na Sveučilištu u Beču.

⁴ Slovo ě (tzv. jat) u citatu, tada se izgovaralo kao: je, ije u hrvatsko jeziku.

⁵ Autor teksta je Ivan Esih (1898. – 1966.); taj njegov tekst vidi u mojoj knjizi: *Tragom identiteta južnomoravskih Hrvata*, Zagreb 2017., 116-121.

XI., 2004., 17], o istim Hrvatima čitamo: „Hrvati na Moravskoj nastanjeni su u južnom kutu nikišporskoga⁶ kotara u tri općine Fřelichov, Dobre Polje i Novi Přerov (službeni naziv). Tamošnji Hrvati zovu svoje općine: *Fřieliřtof, Dobro Polje i Přerava*. A kako su živili med sami Nijemci, ipak su ostali vjerni svojim (običajem), narodnoj nošnji i materinskomu jeziku, svisni svoje hrvatske pripadnosti ne zgleđajući se na špotljiva, posprđna imena nimeške okoline, ka ih je zvala '*Krobote*'. Današnje hrvatske općine se spominju jur u 14. stoljeću. Ljeta 1583. kupio je je Křiřtof iz Teuffenbacha, general hrvatsko-slavonske granice od Jurja Hartmanna od Lichtensteina mjesto *Drinovac* (Dürnholz/Drnholec) s deset napušćenih okolnih sel. Kako predaja veli, ostali su tada i *Fřieliřtofu* četiri ćloviki, u *Novoj Přeravi* pet ljudi, a u *Dobrom Polju* samo jedna stara žena, ka nije mogla pobignuti. Ljeta 1584. dopeljao je Teuffenbach 96 obitelji iz hrvatsko-slavonske granice, ku su ugrožavali Turki. Narod je bio snažan i pun samosvisti. Govorio je čakavsko narječje.“⁷

Kad je pak mladi Ivan Milćetić (1853. – 1921.)⁸ posjetio 1895. godine spomenuta tri sela u kojima su živjeli Hrvati, on je o njima u pismu, iz Varaždina [22. listopada 1895.] Vatroslavu Jagiću pisao u Beć, uz ostalo, i ovo: „(...) zanimat će Vas, kada Vam priopćim, da sam, vraćajući se iz Praga, krenuo medju moravske Hrvate. Oni saćuvahu vrlo dobro svoju prekrasnu narodnu nošnju. Govore čakavski, a kako sam zamijetio, upotrebljavaju i nekolike talij.[anske] rijeći. Sva je dakle prilika, da potjeću iz predjela, koji nijesu daleko od Primorja. Okruženi su Nijemcima, no da imadu hrv.[atske] škole, ne bi izgubili svoju narodnost. Zauzimlju tri sela, od kojih sam *Gutfjeld* (tako ga zovu Hrvati) broji ¼ Nijemaca; dok je *Nova Přerava* ćisto hrvatsko selo. Jezik im je dakako natrunjen njemaćkim i ćeřkim rijećima. Škole su im njemaćke, a u crkvi se propovijeda ćeřki i njemaćki. Vrlo su zdravi i krepki ljudi, uopćeno i imućni. Ja ću o njima pisati u Zborniku.“⁹ Kada

⁶ Nikolsburg, Mikulov, Nikišporak.

⁷ Novija su istraživanja pokazala da su se Hrvati u Moravskoj nalazili „u manjim ili većim skupinama i u raznim selima već od tridesetih godina 16. stoljeća. Čeřki povjesničar Adolf Turek, ustanovio je dva vala doseljavanja Hrvata u Moravsku, prvi je bio 1538. a drugi 1570. Prva je seoba, prema Tureku, bila izravno iz Hrvatske, a druga 1570. iz Dolnje Austrije. Podatci prema Pavlićević, *nav. dj.*, 33-36. Vidi: Adolf Turek, *Čarvatská kolonisace na Moravě*, Časopis Matice Moravske 61, Brno 1937., 49-70, 195-212, 363-390. Turek je dokazao da je vlastelinstvo Křiřtofa Teuffenbacha bilo naseljeno već 1578. Josef Breu, *Die Kroatensiedlung im Buregnland und den anschließenden Gebieten*, Verlag Franz Deuticke, Wien 1970., 138-143, 169-170. Bez obzira što postoje različita promišljanja o doseljenuju Hrvata u Moravsku, većina se istraživaća slaže „da je Fřieliřtof prvi naseljen Hrvatima već godine 1538. i da je selo obnovljeno nakon razaranja koje je ćitav kraj pretrpio u 15. stoljeću. Tako se u tom selu spominje da su 1510. živjele samo četiri kmetske obitelji a crkva je bila polusruřena. Hrvati su podigli novo naselje pored starog njemaćkog koje je zapisano još sredinom 16. stoljeća kao Alt Fröllersdorf (Stari Fřieliřtof). Uskoro se spominje i crkva u kojoj je 1571. župnikom bio jedan protestantski hrvatski svećenik. Potkraj 16. stoljeća navode se obiteljska prezimena novih doseljenika koja su, kao i nazivi njiva, bili po svom postanku hrvatski.“ Pavlićević, *nav. dj.*, 36. Prema tome, sada ispada da godina 1584. koja se dosad uzimala kao godina doseljenja Hrvata, treba otpasti i na njeno mjesto staviti godinu **1538**. Iako je u svijesti i literaturi prisutna 1584., opa je godine 1884. obilježena 300. obljetnica doseljenja, a u Fřieliřtofu je podignut spomenik upravo na sjećanje 1584. godinu doseljena.

⁸ Dugogodišnji profesor u varaždinskoj gimnaziji. Proućavao je čakavske govore, sasatvio opsežnu bibliografiju glagolsjkih rukopisa, objavljenu u *Starine JAZU*, knj. 33, Zagreb 1911.

⁹ Milćetić je vjerojatno tada mislio na *Zbornik za narodni život i obićeje južnih Slavena* u izdanju tadašnje JAZU. No, u tome *Zborniku* nije se pojavio Milćetićev najavljeni rad. On je u *Viencu*, XXX., br. 29 (1898., 444) u bilješci objasnio zašto se je odrekao uredništva toga *Zbornika*, pa nije onda u njemu ni objavio najavljeni rad. Objavio ga je ipak u zagrebaćkom ćasopisu *Vienac* 1898., u nastavcima pod naslovom: *O Moravskim Hrvatima*. Vidi: br. 27. 29, 30-32, 34, 36, 45, 46, 48, 47, 48, 49, 50, 52, te 1899.: *O hrvatskim naseobinama u Moravskoj, Donjoj Austriji i Zapadnoj Ugarskoj* kao posebni otisak zbog tiskarskih grješaka u *Viencu*. Osvrt na taj rad vidi: Andrea Sapunar, *Putopis o moravskim, donjoaustrijskim i ugarskim Hrvatima krajem XIX. stoljeća*, Hrvatski iseljenićki zbornik 2003, Zagreb 2002., 201-214. Treba još spomenuti da je Milćetićev ćlanak: *Medju Hrvatima Donje Austrije i zapadne Ugarske*, objavljen u knjizi: *Gradiřćanski Hrvati*, ur. Zvane Črnja, Mirko Valentić, Nikola Benćić,

je pak spomenuti, Milčetić svoja putopisna zapažnaja, boraveći kod moravskih Hrvata, ipak objavio u zagrebačkom časopisu *Vienac*, u šestom godištu, br. 6. 1898., uz ostalo, čitamo: „(...) Moravski Hrvati stanuju na obim bregovima rieke Taje, nedaleko od granice, koja dieli Moravsku od dolnje Austrije. Na obim stranama rieke prostire se plodna ravnica, koja na sjevernoj strani prelazi u humlje, zasadjeno vinovom lozom. U ovim vinogradima 'Stara gora' zvanim, rodi dobra kapljica. Moravski Hrvati stanuju u tri sela, a u svakom selu je posebna župa. Ova sela se zovu: *Fröllersdorf* (česki Frelichov) sa 1207 stanovnika, *Gutfeld* (češki Dobré Pole, njem Gutenfeld) sa 728 stanovnika i *Nova Prerava* (č. Nový Přerav, njem. Neu-Prerau) sa 760 stanovnika, a spadaju pod dekanat Mikulov (Nikolsburg).“ Usporedimo li Milčetićeve statističke brojke s brojevima koje u svojoj knjizi *Hrvati u srednjoj Europi* (1998., 174) navodi Kvetoslava Kučerová, slika je sljedeća.

Godine 1898. U Frielištofu je bilo ukupno 1200 stanovnika i 220 kuća, od kojih je 210 bilo hrvatskih i 10 njemačkih. Prema austrijskim službenim podacima 1880. u trim spomenutim selima bilo je ukupno 1705 Hrvata, 587 Nijemaca i 236 Čeha.¹⁰ Prema češkom popisu iz 1910. *Frielištof* je imao 788 Hrvata, 202 Nijemca i 178 Čeha; *Dobro Polje* 323 Hrvata, 175 Nijemaca i 220 Čeha; *Nova Prerava* imala je 571 Hrvata, 155 Nijemaca i 154 Čeha, od toga ukupno: 1682 Hrvata, 532 Nijemca i 557 Čeha. Godine 1930. U *Frielištofu* ukupno je živjelo 1268 osoba, od toga 932 Hrvata, 213 Nijemaca i 108 Čeha. Godine 1950. U istome selu bilo je samo 808 osoba od njih 121 starosjedioc a od njih samo 97 Hrvata. Kao usporedbu, navedimo još jednu statistiku. Naime 1793. godine u *Frielištofu* je bilo 490 stanovnika, 1846. 781, a 1888. 1126.¹¹ To pokazuje kako je rastao broj stanovnika Hrvata u tome selu.¹² Večeslav Holjevac (1917. – 1970.) u svojoj knjizi *Hrvati izvan domovine* (1968., 343-344) o moravskim Hrvatima zapisuje, u sklopu poglavlja *Hrvati u Slovačkoj*: „Još u prvoj polovini XVIII stoljeća svjedočanstva govore o moravskim Hrvatima koji su, slično kao i mnogi u Slovačkoj, doživjeli sudbinu asimilacije. Godine 1905. u Moravskoj je živjelo oko 3.000 Hrvata, da bi već godine 1910, prema popisu, taj broj iznosio svega 767. U Moravskoj su hrvatska naselja bila okupljena na dva mjesta. Jedna su bila smještena zapadno od Mikulova uz austrijsku granicu, druga su ležala istočno od toga trgovišta također uz granicu. Ova su prije prvog svjetskog rata pripadala Donjoj Austriji a pripojena su ČSR poslije sloma monarhije.“ Dakle, Holjevac nije znao da su u Moravskoj Hrvati živjeli u više sela ali ih je najviše ostalo u 18. i 19. stoljeću u tri sela koja su već spomenuta.¹³

Čakavski sabor, Zagreb 1973., 269-294. O Ivanu Milčetiću vidi: *Zbornik o Ivanu Milčetiću književnom povjesničaru, filologu i etnologu*, Hrvatski studiju Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb 2002.

¹⁰ Vrlo je indikativno da se u katalogu izložbe 2011., 90 prikazuje Moravska i nacionalnosti u statistici 1880: Moravska ima ukupno 70,41% stanovnika, to su Česi, Moravci i Slovaci; Nijemaca 29,38%, Poljaka 0, 15%, a nema spomena o hrvatskoj manjini? Vidi katalog izložbe: *Alt Österreich. Menschen, Länder und Völker in der Habsburgemonarchie*. Österreichische Nationalbibliothek, Wien 2011.

¹¹ Podatci prema Pavličević, *nav. dj.* 1994., 287, bilj. 5. Vidi još: Kvetoslava Kučerová, *Hrvati u srednjoj Europi*, Matica slovačka i Matica hrvatska, Zagreb 1998., 174-175.

¹² Zanimljivo je spomenuti da o moravskim Hrvatima nije znao ništa Nikola Zvonimir Bjelovučić (1929., 11) kad je objavio svoju knjižicu: *Etnografske granice Slovenaca, Hrvata, Srba i Bugara*. On, doduše, u 2. poglavlju govori o gradišćanskim Hrvatima, spominjući u bilješki da „U Čehoslovačkoj nedaleko Bratislave imade nekoliko hrvatskih sela: Nova Prerava, Frjelištof, Gutfeld, itd.“ i to je sve što autor zna.

¹³ Vidi: Kučerová, *nav. dj.*, 168-177.

Kad je 1961. godine bio popis stanovnika, u *Frielištofu* je bilo upisano samo 19 Hrvata, u *Novoj Preravi* jedan, a u *Dobrom Polju* ni jedan. Da, bilo je to nakon razdoblja „tzv. Benešovih zakona uperenih protiv Nijemaca, u Slovačkoj protiv Mađara, moravskih Hrvata i njihove imovine, pa je nastavljeno čišćenje od onih koji nisu nakon kapitulacije Njemačke i njezinih saveznika (Slovačke i Mađarske) napustili zemlju.“¹⁴ Josef Breu (1914.–1998.) je to ovako opisao: „Na staromoravskom području Hrvati su se mogli održati u selima Dobro Polje, Nova Prerav i Frelištof do 1848. živjeli su ovdje slično poput njihovih sunarodnjaka u staroj zapadnoj Mađarskoj u njemačkoj okolini i služili se uz svoj hrvatski jezik njemačkim kao govornim jezikom. Prema popisu stanovništva iz 1880. stanovnici iz sva 3 sela većinski su naveli hrvatski kao svoj materinji jezik, premda to u statistici nije bilo posebno iskazano. Dobro Polje bilo je već u popisu iz 1890. germanizirano. Nova Prerava i Frelištof tek oko 1910. Tek u čehoslovačkom popisu iz 1930. dosegli su Hrvati ponovno u sva tri sela svoju većinu. Pritom se dakako valja prisjetiti da je austrijska statistika pitala o govornom jeziku, a čehoslovačka o nacionalnosti, i da se promjena državne pripadnosti zrcalila u rezultatima popisa stanovnika. Godine 1948. uprava je iselila Hrvate iz područja Drinovca.“¹⁵ Što se jezika u službenoj uporabi tiče, južnomoravski Hrvati su prije Drugog svjetskog rata u školi učili češki za vrijeme rata njemački. U spomenutim trima selima, koliko ih još ima, mlađa generacija danas govori samo češki, rijetko tko pozna jezik svojih predaka. Kako je taj njihov jezik doista izgledao najbolje pkazuje rukopis s jačkama i prodikama o kojima je ovdje riječ.

Hubenyjeve jačke i prodike iz Frielištofa.

Tako bi se mogao nazvati rukopis o kojemu je ovdje riječ, odnosno čiji dio objavljujem u ovom radu. Rukopis se danas nalazi u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu pod oznakom R 4592. Na prvoj stranici netko je od zaposlenika u knjižnici strojopisom napisao: *Hubeny*,¹⁶ *Josip: Jačke, govori i molitve iz Frollersdorfa u Gradišću. 19. st. 19 x 11cm, 198 str.* Dakle saznajemo za autora rukopisa i sadržaj, mjesto na koje se tekst odnosi, to je Fröllersdorf (Frelištof) koji nije u *Gradišću* kako je to navedeno, nego u Moravskoj. Očito tadašnji službenik knjižnice, koji je pisao bibliotečni podatak, nije znao gdje se točno to mjesto nalazi. U čitavom rukopisu nema naznake ni zapisa o dospijeću rukopisa u NSK u Zagrebu. Tekst rukopisa je od jedne ruke pisan u bilježnici s ravnim crtovljem. U obzir, kao darovatelju rukopisa NSK mogli bi doći Đuro Kuten¹⁷ i Ivan Milčetić. No za to bi trebalo još dodatnih provjerenih podataka. Što bi moglo ići u prilog Kutenu kao prvom vlasniku našega rukopisa? U njegovom putopisu čitamo kako je za boravka u Frielištofu susreo jednoga seljaka imenom Jakova Netrufala koji je bio otac celoga sela. „Otcem pako zovu onoga, koji pjeva litanije i pjesme, kada polaze, kako oni vele, na Božju pot, to jest na proštenje procesijom. (...) Upitam

¹⁴ Dragutin Pavličević, *Moravski Hrvati – nacionalna grana u nestajanju?*, Društvena istraživanja, br. 4-5, Zagreb 2005., 632. I Pavličevićevoj knjizi, *Moravski Hrvati*, Zagreb 1994., 139-178. Usp. još članak o moravskim Hrvatima u časopisu *Novi glas*, br. 1, Beč 1991., 24-30.

¹⁵ Breu, *nav. dj.*, 1995., 94.

¹⁶ Milčetić reče: „Hubeny“ se zovu danas mnoge porodice moravskih Hrvata. Osim toga, prvi župnik u Dobrom Polju bio je Stanislav Hubeny; Župa je utemeljena 1784. godine. Milčetić, *nav. dj.*, 1898., 442.

¹⁷ Tekst njegova putopisa: *Tri dana među moravskimi Hrvatima*, vidi u knjizi: Alojz Jembrih, *Tragom identiteta južnomoravskih Hrvata*, Zagreb 2017., 35-95.

ga napokon, da li znade koju pjesmu da mi ju zapjeva. Ča je to pjesma? Odvrati mi začudjen. Izpravim se u brzu i rekнем: jačku ako znate koju. Ta kako ne bi znao otac jačiti. Kada ja zajačim na božjem putu, onda gospodin¹⁸ zašute. – Pa dajte zajačite jednu. Počne: *Ana, sveta je plakala, da poroda nij' imala. Aleluja! Moli za nas o blažena Ana!*. Čim je dopjevao ovu kiticu, ponudi mi da malo pričekam, da će donieti sve svoje knjige, u kojih su hrvatske pjesme i molitve. Za trenutak stvori se pred nama s celom svojom bibliotekom. Najviše je hvalio molitvenik *Hiža zlata...* Taj je molitvenik u njegovoj obitelji najveća svetinja, po smrti njegovoj proći će opet u ruke njegova sina. U istinu taj molitvenik svaki tamošnji Hrvat čuva kao zjenicu svoga oka.¹⁹ Iza toga molitvenika pokaže mi drugu knjigu, u kojoj su samo pjesme. Odmah na prvoj stranici nadjem: *Jacska od svete Anne... Anna szveta tvoja hvala, chemo jaczit, jaczit szveta szlava. Aleluja moly za nasz o Blasena Anna. Itd.*“

Ako pogledamo rukopis i predočen prijepis u knjizi *Tragom identiteta južnomoravskih Hrvata* (2017. 167-69), doista na prvom je mjestu spomenuta upravo pjesma o *Sv. Ani*.²⁰ Prema tome, imamo razloga za konstataciju da je Đuro Kuten taj rukopis ponio sa sobom u Zagreb²¹ a koji je danas u NSK te ga ovdje u prijepisu iznova predočujemo.

Sadržaj rukopisa

Sadržaj rukopisa mogli bismo podijeliti u tri dijela: **Prvi dio** (str. 1-126) sadrži 25 različitih pjesama, od kojih su dvije svjetovne, i jednu molitvu. Naslovi pjesama su: *Jačka svete Ane, Jačka od svete Ane lastovitoga briga, Jačka od svete Ane, Jačka od presvetoga Trojstva, Jačka: Nota kad vnoći pervem uznesenji, Jačka od grišnoga človika, Jačka kada putnik zdomu putuje, Jačka kada se putnici zdomu giblaju,*²² *Jačka od Dive Marije, Jačka od Jisusa i Marije, Jačka: Pozdravljenje udev Kristuševih, Jačka od svetoga Jožefa, Jačka: Pozdravleno budi Telo Jesusa, Jačka od svetoga Petra i Pavla, Jačka pred raspetim Jesusom, Jačka: Bud vesela moja duša, Jačka: Gospodine mili Bože ..., Jačka od svetoga Antona, Jačka kada putnici domom dojdu,*²³ *Jačka od presvetoga Trojstva, Jačka: Fröllištof, Molitva kada polag cimitera poješ,*²⁴ *Jačka pred prodikum, Jačka k Divici Mariji.* **Drugi dio** (str. 127-140) sadrži: *Prodike koje je sastavio i govorio u doba proštenja seljak Josip Hubeny iz Fröllersdorfa*: Naslovi tih prodika su: 1. *Pri*

¹⁸ Gospodin je naziv za, župnika.

¹⁹ Riječ je o molitveniku Lovre Bogovića (1723. – 1789.) *Hiža zlata* 1754. Bio je to najomiljeniji molitvenik kod tašanjih Hrvata u zapadnoj Ugarskoj koji je doživio brojna izdanja sve do 19. stoljeća: 1778., 1813., 1820., 1836., 1843., 1848., 1869. Vidi: Ludwig Kuzmich, *Kulturhistorische Aspekte der burgenlandkroatischen Druckwerke bis 1921 mit einer primärene Bibliographie*. Eisenstadt 1992.

²⁰ Sadrži 14 kitica (strofa).

²¹ Mogao mu ga je darovati Jakov Netrufal u čijoj je kući, kao gost, boravio Đuro Kuten.

²² Vrlo je indikativno za primijetiti da se ta pjesma nalazi u molitveniku *Duhovni vertljac* (1753.) koji su priredili Lovre Bogović (1723. – 1789.) i Godfried (Bogomir) Palković (1715. – 1778.).

²³ I ta se pjesma nalazi u molitveniku *Duhovnom vrtljacu* (1753.) koji sadrži molitve, pjesme i katekizam. Moglo bi se zaključiti da su Frielištofske *Jačke* prepisane iz spomenutoga molitvenika, no to bi trebalo tek istražiti, a to je sada lakše učiniti jer je tekst pred čitateljem u spomenutoj knjizi Alojza Jembriha (2017.). No u obzir kod istraživanja, bit će potrebno uzeti *Hižu zlata* (1754.) Lovre Bogovića, jer i taj molitvenik sadrži „ugodne jačke“. Naime, Josip Hubeni je Đuri Kutenu najviše je hvalio taj molitvenik. Stoga je moguće da su spomenute jačke prepisane iz tog molitvenika.

²⁴ Pojedeš.

odhajanju zdomu, 2. Kada se pride k Marije milostivnomu mestu, 3. Predgovor kada od milostivnoga mesta odhajati kaniš. Treći dio rukopisa sadrži muku Kristovu koja se je pjevala na Cvijetnicu, nedjelja pred Uskrsom: *Pasion na Kvitnu nedilyu* (str. 143-198), ispod toga naslova zapisano čitamo: *Ove su se pasije pjevale u Fröllersdorfu sve do god. 1876.* To je mogao napisati Đuro Kuten, jer je svoj putopis objavio 1887.²⁵

Ako se ima na umu da hrvatski jezik, u spomenutim trima selima, nije imao svoje ravnopravno mjesto, uz češki i njemački, u javnoj komunikaciji u 19. niti u 20. stoljeću, a od 1805. u svim se je pučkim školama učio samo njemački jezik, a ni u crkvi nije imao svoje mjesto, onda nam jezik *frielištorskoga rukopisa* jački, prodika i muke Kristove, doista pružaju prvorazredno svjedočanstvo jezičnoga identiteta moravskih Hrvata.

Vrijednost i značenje frielištorskih jački i prodika

Budući da rukopis, sadrži religiozne crkvene pjesme i prodike, vezane uz hodočašće, možemo ih svrstati u *religioznu duhovnu poeziju*. A to je poezija, općenito, koja obuhvaća pjesme u kojim se pučki pjevač i vjernik pojedinac, obraća Bogu, Isusu Kristu, opisuje njegov život, slavi Majku Božju, život svetaca i svetica. Pjeva o drugim vjerskim istinama: o smrti, o posljednjem sudu, o raj, o paklu. U svim se takvim pjesmama, u stihovima, artikulira pojedinačna ili kolektivna želja za prošnjom duhovnoga i vremenitoga dobra u različitim prigodama života, bilo da je riječ o hodočašću u svetište Majke Božje, blagdanu sveca ili sl. Upravo takvim sadržajem obiluju *frielištorske jačke*. One su za pojedinca i vjersku zajednicu imale višestruko značenje, jer se, kroz pjevanje ili molitvu istih pjesama, bez obzira što nisu imale note, pojedinac na svom materinskom jeziku mogao moliti i dati oduška svojoj duši, svom religioznom životu. Svakako, u povijesti hrvatske književnosti, danas bi trebalo više pozornosti posvetiti pučkoj religioznoj poeziji. Njihovu vrijednost i značenje treba prosuđivati, ne toliko s estetskoga, nego posebnoga gledišta. Takve su pjesme i molitve dio hrvatskoga kulturnog nasljeđa, one su jedan od najjačih spomenika jezika u kojim su ostvarene, jer upravo one, ponekad, znaju u sebi nositi obilježje velike starine, a to se može vidjeti u hrvatskoj duhovnoj poeziji koja seže u 14. i 15. stoljeće.²⁶ Upravo na primjeru gradišćansko-hrvatske duhovne pjesme – pučke pobožne pjesme, može se lijepo pratiti povezivanje Hrvata u novoj njihovoj domovini zapadne Ugarske i spomenutoga dijela južne Moravske, jer su te pjesme i molitve, duhovno sjedinjavale sve hrvatske oaze na spomenutim prostorima od 16. do 20. stoljeća – bile su svjedokom identiteta i moravskih Hrvata! Doista se može reći da su *frielištorske jačke i prodike* duhovno blago, dragocjena kulturna i književnojezična baština moravskih Hrvata. Ovim radom, i osvrtnom na *frielištorski rukopis*, želim pobuditi interes za proučavanje toga književnojezičnoga korpusa koji je dosad ležao daleko od očiju čitatelja, a sada je u rukama današnjih potomaka moravskih Hrvata i proučavatelja povijesti Hrvata u europskim zemljama

---

²⁵ Njegov je cjelovit tekst putopisa objavljen u mojoj knjizi: Alojz Jembrih, *Tragom identiteta južnomoravskih Hrvata*, Zagreb 2017., 35-95.

²⁶ Vidi: Rudolf Strohal, *Zbirka starih hrvatskih pjesama*, Zagreb 1917.

od 16. do 19. stoljeća.²⁷ Jer ako se ima na umu ono što Hrvatima, u trima spomenutim selima u južnoj Moravskoj, nije nikako išlo na ruku, a to je, da svoj hrvatski jezik nisu mogli očuvati u svojim institucijama, školi, crkvi i lokalnoj upravi, jer ih nisu imali, onda je spomenuti rukopis najbolji dokaz njihova identiteta. Kao što je u naslovu rečeno, riječ je ovdje o dvjema pasionskim jačkama, koje sadrži naprijed opisani rukopis. Stoga ih ovdje u prijepisu iznova predočujem, nakon njih predočujem tekst Muke Kristove koju su moravski Hrvati pjevali u crkvi na *Cvjetnu nedjelju* i na *Veliki petak*. Sve to donosim zbog jezika kojim su ti tekstovi pisani.²⁸

Jačka

Pozdravljenje udev Krištuševih

Hodmo keršćeniki,
Pozdravimo Boga,
Na tom križnom drivi,
Za nas rassetoga.

Ar smo kruto tužni
Zahvaliti mu biti.
Ki nas je dostojan
S pakla odkupiti.

Jezerokrat zdrava
Glava odičena,
S ternovu korunu,
Za nas korunenja.

Zdravo svitlo lice,
Mersko pošpotano,
Slinami i hrački,
Za nas poplivano.

I vi bud'te zdrave,
Milostivne oči,
I s kih on kervave,
Suze za nas toči.

Zdrave uši ke ste,
Za našu grihotu

---

²⁷ Spomenuti rukopis u cjelini objelodanjen u knjizi Alojz Jembrih, *Tragom identiteta južnomoravskih Hrvata*, Pučko otvoreno učilište Sv. Ivan Zelina i Hrvatsko književno društvo Sv. Jeronima, Zagreb 2017.

²⁸ Upućujem na noviji rad vezan uz jezik Frielištofa: Gerhard Newklowy, *Frielištofski purgmastar*. Kroatisch-Čakavisches aus Südmähren. U: *Wiener Slavistisches Jahrbuch* (Neue Folge), 5. 2017., Harrassowitz Verlag – Wiesbaden 2017., 133-147.

Poslušat morale,
Špot ino sramotu.

Zdravo zmožne ruke,
Ke ste svit stvorile.
I za nas na križu
Raspete ste bile.

Zdravo budi gerlo
I usta medvene.
Čemerom i octom
Za nas napojeno.

Sveti vrat i herbat
I vi bud'te zdravi.
Po kih su nam tekli
Potoki kervavi.

Turobno serdavšce,
I ti zdravo budi
Ko ti razveseliš
Se turobne liudi.

Zdrave bud'te persa,
Ke vitez probode
I iz kih nam zviraju,
zvelitčene vode.

I vi bud'te zdrava,
Presveta kolena.
Klečeći vnoĝokrat,
Za nas ponižena.

Zdrave noge svete,
Ke ste trud užile.
I s čavli oštrimi
Prikovane bile.

Zdravo sveto telo
Za nas si zmučeno.
Napokonac konca,
Na križ obišeno.

Zdrav budi Ježuše,

Mertav v grob položen.
Na koga j' veliki
Kamen biv naložen.
Zdravo kerv rumena
Za nas prolijana,
Po teli je svitu,
Božja milost dana.

Zdrava budi duša,
Otcu poručena.
Kad Ježuš čekaše,
Smertnoga vrimenta.

I ja ti poručam
Ježuš dušu moju,
Zapri ju prosim Te,
Svetu ranu tvoju.

Kada se razluči
Od tela grišnoga,
Tiraj od nje Ježuš,
Vraga paklenoga.

Ne daj mi zdvojit za
Tvoje sveto jime,
Kada mi pristupi
Moje skradne vrime.

Delnika me čini
Blaženstva večnoga,
Koga s' nam zadobil,
Od Otca zmožnoga.

Daj nam uživati,
Draga sveta lica,
Koji nam je rodila
Marija Divica.
Amen.

Jačka
Pred raspetim Ježušem

Ježuš Krištuš preljubljeni
Križ je nosil na rameni,

Da b' se spomenula duša
Z muke tvojega Jezusa.

Ča je za se ljudstvo terpil
Kad je kervavi pot točil,
Uzrok su naše grihote,
Moje, ino tvoje zloće.

Vidi Ježus, da j' zgublena
Negova kerv prerumena,
Nad grišniki nepokorni
Ki su sercem tverdokorni.

Ću li ja bit s toga broja
Kim ne hasni muka tvoja?
O smiluj se na su zloću
Pred svitom povidat oču.

Ja sam te kod Judaš prodal
Va židovske ruke prikdal,
Ar sam nogoga prehinil,
I krivična dela činil.

O Ježus, dobro mi želiš,
Kad va mojem sercu veliš:
Zač te moga Boga bijem
A kad grišim još se smijem.

Moja navadna grihota
Naimre nečista sramota.
Tebe j' gnusno poplivalo,
V obraz se j' s hrački hitalo.

Moj jazik zagovaranem
S psoščum, ino proklinanjem
Tebe j' krivično obtužil,
I pluskajuć se lice zbil.

Moje grišno pogrđanje
I nazlobno poslušanje,
Je Tvoje oči vezalo,
Uši zlim napunevalo.

Moji ruk grišna činenja,

I serca zla poželenja
Su Te kroto bičevale,
Sveto telo razdrapale.
Moje oholo zvišenje,
Zlo mišljenje poželenje
Glavu Ti je korunilo,
Z ostrim ternjem naranilo.

A gizdavo opravljanje,
Ubogoga zatiranje,
Tebe je do gola sliklo,
I špotnu halu obliklo.

Kada god sam krivo sudil:
Prik bližnjega zlo svidočil:
Tebe sam na suctvo prikdal:
Židovskomu ljuctvu prodal.

Kad sam se križa ubaval,
Kad sam nesterplen morgoval;
Ti s križnim drivom upadaš,
Ki z nebom i zemljum ladaš.

Kulika mora bit zloća,
I mojih grihov strahoća,
Ka te j' tako naranila,
S kervavim potom močila.

Prikoredno jilo pilo,
Moje j' teli uzrok bilo,
Da si moral ocat piti,
I žučum se napojiti.

Prokleta tela nasladnost
Strašna j' va teli čemernost,
Glej Ježuša zbijenoga,
Da nima mesta celoga.

Telo j' se razmercvareno
Od bičevanja čerleno,
A ti još nećeš odurit
Se ča je grišno zahitit.

Misli tvojih ruk činenje,

Nedostojno nog bludenje,
Ko j' Ježuša povalilo
I s čavli na križ pribilo.
Zla žela j' serca mojega
Strašna j' stran tela tvojega.
Z ostrim kopjem otvorila,
Da j' kerv z vodum procurila.

O! Probodi nepokorno
Serce noje tverdokorno,
Z mečem zveršene žalosti
I tvoje miloserdnosti.

Da premislim muku tvoju
I uplačem zloću moju
I grihov se sih mentujem,
A tebe več ne zbantujem.

Ježuš Tvoja kerv rumena
Glava s ternjem korunjena.
Bud moji zloć uplašenje
I s tvoji muk spominanje.

Misli grišnik, i kamenje,
Tuge je dalo zlamenje
Kad su skaline pucale,
Ježuša smert zdavale.

Sunce se je zaškurilo
I svoju svitlost sranilo,
Mertva tela izbudjala,
Iz svojih grobov stajala.

O raspano grišno serce
Toči z očiju suzice,
Zbudi se jur z groba grihov,
Čuvaj se odsle zli činov.

Zemlje potres se je godal:
Kad je Spasitelj umiral:
Kruto se je žalovalo:
I Jezusa milovalo.

Ko tu čete zemlja ganut,

I na plač grišnik obrnut,
I skalinje tverdi kamen
Če ti vaŕgat v serci plamen.

A teli Krištuša muka
O! Mili strašna tuga,
Ne more ti serce ganut,
Nit na dobar put obrnut.

Zato oči ganite se,
I za grihe plačite se,
Da bude konac grišenju,
Ar je vrime oprošćenju.

Gorke suze upadajte,
I vi svidočanstvo dajte,
Pokaŕžite milovanje,
Nad Jeŕušem stugivanje.

O! Jeŕuše preljubljeni,
Prosim Te smiluj se meni,
Daj mi del od muke Tvoje.

O! Kajem se i stugujem,
Ter s Magdalenum kušujem
Tvoje noge naranenje,
Z mojum zloćum probodenje.

Jeŕuš na kriŕ prikovani,
Ti moje serce narani,
Z mukum ljute muke Tvoje,
ka propodi serce moje.

Daj o Jeŕuš! Moj raspeti,
Da ja na Tvoj kriŕ presveti
Mislim va dne ino v noći,
Ar va njem su se pomoći.

A kad mi bude umriti
Daj mi onde k Tebi priti;
Va sih svetac slavnu diku
K Tebi Jeŕuš preveliku. Amen.

Pasion na Kvitnu Nedilju

(ove su se pasije pjevale u Fröllersdorfu sve do god. 1876.)²⁹

Kor. Muka Gospodina našega Ježusa Krištuša, ku je popisal sveti Mate evangelista, va dvanajstom šestom delu.

Evang. Va nom vrimenu, reče Ježuš učenikom svojim.

Ježuš. Znete li, da po dvih dnevih Vazam bude i Sin človičanski ki prodan bude da se raspne.

Evang. Onda se vspraviše poglavari popovski i starci ljuctva, va dvor poglavara popovskoga ki se zove Kajfaš, učinili budu tanač da bi Ježusa ulovili i umorili vnogi gvore li tako.

Koruš. Ne va dan svetačni da ne bude zblud med luctvom.

Evang. Budući Ježuš va hiži Šimona gubavca va Bethaniji, pristupi k nemu jedna žena jimajući skrablicu pomasti, i zlijala na glavu njegovu sidećega. Vidili su to učeniki negovi, rasrdili su se, počnu jedan po drugom govoriti.

Učen. Kčemu je ta pogibel, ne bi li se bila ta mast mogla drago prodati i ubogim se razdati.

Eveng. Znajući Ježuš i reče nim.

Ježuš. Zač vi bantujete ovu ženu, ar je dobro delo učinila na meni, vi očete uboge sagdar sobum jimati, ali mene nećete jimati sagdar sobum. Zlijavši ona pomast na telo moje meni na spominanje učinila, ja stanovito govorim vam, kadi goder prepovidano bude ovo evangelie po sem okruglom svitu, reče se da je učinila na spominanje moje.

Evang. Onda pride jedan zmed dvanajstih učenikov njegovih, ki se zove Judaš Iškarioteš k poglavarom popovski i reče nim.

Judaš. Ča ćete vi meni dati, ja ću vam nega prodati.

Evang. A oni mu obećaju trideset srebrenjakov, jdnoga časa jiska on ugodnoga vrimena, da bi ga mogal prodati. Prvi dan vazmeni pristupiše učeniki k Ježušu govoreći.

Učeni. Kadi očeš, da pripravimo tebi vazam blagovati.

(Ovdje preslik početak toga teksta)

Evang. A Ježuš reče nim.

Ježuš. Pojdite va Varoš k nikomu človiku, recite njemu, meštar govori, vrime moje blizu je, pri tebi oču vazmovati z učenki mojimi.

Evang. I učinili učeniki kako jim rekal Ježuš, i budući večer sidaše za stolom z dvanajstimi učeniki ter jiduć nim reče.

Ježuš. Za istinu govorim vam, da je jedan med vami ki će mene prodati.

Evang. Oni pak kruto žalostno oustali, počeli jedan po drugom govoriti.

Učen. Jeda li sam ja Gospodine.

Evang. Ježuš odgovori i reče.

Ježuš. On ki namače ruku zmanum va zdelu, ta mene proda.

Evang. Johi (Jao) će biti človiku onomu, po kom se proda Sin človičanski. Bolje bi bilo da bi se ta človik ne bil porodil, govori tada Judaš. Ki ga prodal biše i reče.

---

²⁹ Ta je rečenica u rukopisu napisana od prepisivača teksta. Riječ *Kvitna* znači cvijetna, dakle utjecaj češkoga jezika je vidljiv.

Judaš. Je li sam ja Meštre.

Evang. Reče njemu Ježuš.

Ježuš. Ti jesi reka.

Evang. Oni tada večerajući zev je Jezuš kruha i hvalu zda, ter ga razlomi i blagoslovi, da ga učenikom svojim i reče.

Ježuš. Zamite ter jite ovo je telo moje.

Evan. Zev je kaleš hvalu zdav i dav je nim govoreći.

Ježuš. Pite si iz ovoga, ovo je kerv moja novoga zakona, ka se oće prolati za vnoge na odpuštenje grihov, za jistinu govorim vam, već nećete piti od ovoga roda tersnoga, ča do onoga dneva, kada ja budem z vami pil va kraljestvi otca mojega.

Evang. I kada bi z molitvum zahvalili, prošli su van na brig Olivetanski, onda jim reče Ježuš.

Ježuš. Vi si oćete smutak jimati va mani va ovoj noći, ar je pisano polujem pastira i ovce sreda se oće rasteći. Kada gori stanem pred vami oču priti va Galileju.

Evang. Odgovori Petar i reče.

Petrus. Ako vsi zbludeni budu va tebi, da ja se nigdar ne zbludim.

Evang. Reče nemu Ježuš.

Ježuš. Petar zajistinu govorim tebi, da va ovoj noći, pero nego peteh zakukurikne, tri krat me oćeš zatajati.

Evang. Tavno tako i drugi učeniki govorili. Onda dojde Ježuš s nimi va selo ko se zove Gethsemani, i reče učenikom svojim.

Ježuš. Posidite ovden, doklen onamo pojdem i pomolim se.

Evang. I zame sobum Petra i dva sine Zebedeševa, počev se turobiti i reče nim.

Ježuš. Žalostna je duša moja ča do moje smrti, počekajte vi ovde, i virostujte s manum.

Evang. I odstupivše od nih jedno malo, upade na zemlju na svoji obraz, moleći i govoreći.

Ježuš. Otče moj, ako je moguće da me mine pehar ov, da ništar manje ne kako ja oču, nego kako ti oćeš.

Evang. I dojde k učenikom svojim, ter ne najde va snu i reče Petru.

Ježuš. Tako li niste molili jedan hipac z manum virostovali, virostujte i molite da ne pridemo va skušavanje. Duh stanovito je pripraven, ali telo je mlahavo.

Evang. Projde opet i drugi put moleći i govoreći.

Ježuš. Ako ne more mene minut pehar ov, nego da ga pijem, budi volja tvoja.

Evang. Pride opet k učenikom svojim, ter najde nje spati. Ar oči njihove bile zaspane, ostavi nje, i opet projde, treći put moli govoreći one riči, pride k učenikom svojim i reče nim.

Ježuš. Spite i počivajte, ar se približava vrime, ar sin človičanski prodan bude, va ruke rišnikov, stanite hodmo ovo se približava ki je mene prodal.

Evang. I kada bi to zgovoril, ovo Judaš, jedan zmed dvanajstih učenikov, pride i s nim množina velika z oruždijem, z meči i sabljami, poslani od poglavnikov popovskih i starcov ljutstva, ki ga prodal biše, dal je nim zlamenje govoreći.

Judaš. Koga ja kušnem on je njega zgrabite.

Evang. I k mestu pristupil k Ježušu govoreći.

Judaš. Zdrav budi Meštre.

Evang. I kušnul je njega reče nemu Jezuš.

Ježuš. Pretelj nač si ti došal.

Evang. Onda pristupiše i ruke položiju na Ježuša i ulovili njega, još jedan ki biše z Ježušem, protegne ruku svoju, vitegne meč svoji udril je slugu poglavnika popovskoga, i odsiče njemu desno uho, onda reče njemu Ježuš.

Ježuš. Zatakni meč tvoj va nožnicu, ar saki, ki z mečom pobija, od meča pogubljen biva, ali štimaš da ja ne morem prositi otca mojega, ki bi meni dal na moć već nego dvanajst legionov angelov, da kako bi se pisma spunila, ar tako mora čineno biti.

Evang. Va onoj uri reče Ježuš ljutctvu.

Ježuš. Kakoti na razbojnika došli ste z meči s palicama loviti mene, ki sam vsaki dan pri vas sidiv učeći vas va crikva, ter me niste popal.

Evang. Se ovo je bilo učineno, da se pisma vipuniju po prorokih, onda si učeniki ostaviju njega, a oni deržajuć Ježuša. I odpelja ga Kajfašu poglavniku popovskomu, kade su bili skupa spravni pismoznanci i stari ljudctva. Petar pak zdaleka nasledoval Ježuša, ča do dvora poglavara popovskoga. Dojde nutar sede si slugami, dojdu onda ladavci popovski, ter vstalo se Spravišće jiskali krivo svidočanstvo suproti Ježušu da bi njega na smrt odsudili. I kada bi nogo krivi svidokov najperv došlo bilo i ništar našli nisu. Poslidnič dojdu dva krivi svidoki, i reču.

Koruš. Ov je rekal morem razvaliti crikvu božju, i po trih dnevih nju uzidati.

Evang. Na to su stali gori poglavari popovski, ter reču njemu.

Poglav. Ništar ti na to neodgovaraš, ča ovi suprot tebi govoriuju.

Evang. A Ježuš muči i poglavari popovski ki reču nemu.

Poglav. Zaklinam je tebe Bogom živim, da nam poveš, ako si ti Sin Božji.

Evang. Reče nemu Ježuš.

Ježuš. Ti si rekal, za jistinu govorim vam, od sada očete viditi Sina Božjega, sidećega na desnoj Božji i prihodećega va oblakih nebeskih.

Evang. Onda poglavar popovski raskine prtež, na sebi govoreći.

Poglav. Občaval je ča veće potrebujemo svidočanstva, ovo jeste li sada čuli blaznost ča se vam vidi.

Evang. A oni govoreći i rečeju.

Koruš. Dostojan je smrti.

Evang. Onda su plivali na lice negovo i pluskali ga; a drugi pak z peščami bili govoreći.

Judaji. Prorokuj nam Krištuš gdo je ov, ki je tebe udril.

Evang. A Petar sidaše na dvoru, pristupi k nemu jedna divojka govoreći.

Ancyla/sluškinja/. I ti si bil z Ježušem Galilejskim.

Evang. A petar nega zataji pred simi govoreći.

Petrus. Ne znam ča ti govoriš.

Evang. I pride Petar i z dvora, vidi ga druga divojka i reče k onim, ko subili ovde.

Ancila /sluškinja/ I ov biše z Ježušem Nazarenskim.

Evang. A Petar opet njega zataji s prisegum, da ne zna človika toga, i malo potomtoga pristupili ki su onde stali, i reču Petru.

Judaji. Stanovito i ti jedan si od njih ar i rič tvoja tebe uvadja.

Evang. Onda je začal prisigati Petar, da on ne zna človika toga, a peteh zatim zakukurikne i Petar se spomene na rič Krištuševu kojemu biše rekal, prvo nego peteh zakukurikne, trikrat me očeš zatajati. I prošal je van ter se ljuto plakal, kada bi pak jutro bilo, deržali su poglavniki popovski, i starci ljuctva ratu /-vijeće, savjet/ nad Ježušem, da bi ga umorili. I svezali su ga i

odpelali poglavaru Poncijušu Pilatušu. Onda je vidil Judaš ki ga je prodal, da je na smert odsuden, pokajal se je, a najzad donesav onih trideset srebernakov poglavarom popovskim i starcem govoreći.

Judaš. Zagrišil sam, prodal sam kerv pravednu.

Evang. A oni rekoše.

Judaji. Ča je nam potom ti ćeš je viditi.

Evang. I hitil je srebernake va crikvu, odstupil i sam sebe za svoje gerlo obisil. A poglavari popovski zeli su srebernake govoreći.

Judaji. Ne smimo je pustiti va crikvenu ladicu, ar su kervni pinezi.

Evang. Kada li pak ratu deržali bili, kupili su lapat jednoga lončara, na pokopane stranskih putnikov, i zato se zove on lapat Ilačaldama, to je kervni lapat ča do današnjega dneva. Onda se je spunilo ča rečeno bilo kroz Jeremijaša proroka govorećega. I zeli su trideset srebernakov čemu onoga ki je začinem bil, koga su kupili od sinov Izraelskih, i da bi je za lapat lončara kod je meni Gospodin zapovidal. Ježuš pak staše pred poglavarom, i pitaše ga poglavar govoreći.

Juda. Ti si li kral židovski.

Evang. Reče nemu Ježuš.

Ježuš. Ti govoriš.

Evang. I kada li od poglavnikov popovskih i starcev obtužen bil ništar ni odgovoril. Onda reče nemu Pilatuš.

Juda. Ne čuješ li kuliko oni suprot tebi govoriju svidočanstva.

Evang. A Ježuš mu ne odgovori nijedne riči, da se je poglavar krutu čudil. Puščaval je pak poglavar ljuctvu jednoga uznika na svetke, koga su oni hteli. Jimal je pak jednoga glasovitoga razbojnika, ki se je zvav Barabaš. I kada su se vkup spravili reče nim Pilatuš.

Jude. Koga ćete da vam pustim, Barabaša ali Jezuš a ki se zove Krištuš.

Evang. Pilatuš dobro zna da su ga nenavidno prodali. Kada li pak na sudckom stolci sidil, došla je k nemu žena negova govoreći.

Judicia. Ne čini ništar ovomu pravičnomu, ar ja sam nogo danas zbog njega va snu terpila.

Evan. Onda poglavniki popovski jesu nagovorili ljuctvu, da bi prosili pustiti Barabaša, a Ježuša umoriti. Odgvari nim sudac i reče.

Jude. Koga ćete zmed ovih dvih da vam pustim.

Evang. A oni rekoše.

Judaeji. Barabaša.

Evang. Reče nim Pilatuš.

Jude. Da ča ću učiniti z Ježušem ki se zove Krištuš.

Evang. A oni počnu kričati

Judaeji. Raspni njega.

Evang. Reče sudac.

Jude. A ko je zlo učinil.

Evang. A oni tim bole kričiju, da se raspne. Vidil to pilatuš da ništar pomoć ne more, nego da se još veći zblud ne stane, zame vodu, ter si ruke pred ljuctvom pere govoreći.

Jude. Čist sam od krvi ovoga pravednoga a ni čela viditi.

Evang. Odgvari pa so ljuctvo, i reče.

Koruš. Kerv negova neka dojde zverhu nas, i zverhu sinov naših.

Evang. Onda je nim pustil Barabaša, a Ježusa Krištuša je dal bičevati i križevat. Onda zamu Ježusa haharski sluge poglavara va sucku hižu, i zizovu ondi su množinu skupa, i zvikli su ga, i oblikli nemu halju iz purpura; i upleli korunu s terna, i nemu na glavu vergli, i rogoz va njegovu desnu ruku dali. I poklikali predanjega, i špotali se njemu govoreći.

Judaei. Zdrav budi kralj židovski.

Evang. Pluvali na njega i rogoz zimali, ter ga po glavi bili, i kada li ga pošpotali bili, svukli su nemu, i oblikli ga va pratež njegovu i odpelali na križevanje. Idući pak dostigli su jednoga cirenenskoga človika jimenom Šimona, i prosili njega da bi moral nositi križ Jezusev. I došli su na mesto, ko se zove Golgota to je Kalvarije mesto, i dali su mu piti vina z žučum zmišanoga, i kako je on ukusil ni htíl piti. Kada bi ga pak križevali bili, razdilili su si pratež njegovu, i hitali su v kocke za nju, da bi se vispinile pisma ča je rečeno bilo po proroku govorećem. Razdilili su si pratež moju, i kockali za nju. Sideću čuvali njega, postavili su zgora glave njegove napisana uzrok smerti njegove: Ov je Ježus Nazarenski Kralj Židovski. I onda su bili još dva razbojniki s nim križevani, jeda na desni, a drugi nalivoj strani. Ki su pak mimo išli psovali su na njega govoreći.

Judai. Oć ti ki razvališ crikvu božju, a do tretoga dneva opet ju oćeš načiniti, oslobodi sada sam sebe, ako si Sin Božji, tako zlizi doli iz križa.

Evang. Još k tomu špotali su se njemu i poglavniki popovski, zi pismoznanci i starih govoreći.

Koruš. Druge je oslobodal, a sam sebe ne more osloboditi, ako je kralj Izraelski, neka zlize sada doli is križa, i verovati ćemo nemu, ufal se je va Boga, ako će, neka ga oslobodi, zač je rekal da je Sin Božji on.

Evang. Ravno tako i razbojnik jedan, ki je s nim ukriževan bil, špotav je se nemu. A od šeste pak ure ča do devete je nastala velika škurina po svi zemlji, i okolo devete ure zakrikne Ježus z velikim glasom govoreći Ježus. Eli, Eli lamasabatani.

Evang. To je Bože moj, Bože moj, zač si ti mene zaostavil. A ki su onde stali čuli su govoreći reču.

Koruš. Elijaša zove ov.

Evang. Poteče jedan zmed nih zame vodenu gubu ter ju z octom napuni, i na terst natakne, i dava nemu piti, a drugi pak rekoše.

Koruš. Počekajmo, očemo viditi, ako pride Elijaš osloboditi njega.

Evang. A Ježus zopet z velikm glasom zakriknul, i spustil duh svoj. Svet:†††

I hned raskinul se je verh crikve na dvi strani od zgor ča doli, i zemlja se tresla i skale popucale, grobi se poodpirali. I vnogo tela odpočivaše z mertvih se gori postajali iz grobov svojih po njegovom goristajanju. I došli su va sveti varaš, i se nim mnogi okazali. Kda bi pak kapitan, i ki su s nim čuvali Ježusa vidili bili potres zemlje i ona ka su se činila, bojali su se kruto i rekli.

Koruš. Stanovito Sin Božji je on.

Evang. Bilo je pak onde mnogo žen, ke su zdaleka gledale, i Ježusa od Galileje nasledovale i služile nemu, /med kimi biše Marija Magdalena, Marija Jakova, Mati Jožefa i Mati sinov Zebedeovih/. Kad bi pak večer načinen bil, a dan se zaškureval, dojde niki bogat človik od Arimateje varaša Jimeneom Jožef, ki je takaj biv učenik Ježusev. On je išal k Pilatušu i prosil ga za telo Ježusevo. Onda je Pilatus zapovidal nemu telo vidati. Jožef pak zame telo Ježusevo ter je obvinul va čisto platno, i položi je svoj novi grob koga je iz skale visikal, i zavalil je

velik kamen . Kuratom grobovim i odašal bil. Biše pak onde Marija Magdalena, i druga Marija sideće proti grobu. Drugi pak dan ki biše po velikom petku, dojdu skupa poglavniki popovski i Farizeuši k Pilatušu govoreći.

Koruš. Mi jesmo se raspomenuli, da ov zcludnik još vživoti je rekal po trih dnevih oču zmertvih stati.

Evang. Daj sada čuvati grob do tretoga dneva, da ne dojdu morebit učeniki negovi, i ukradu nega, i pak ljudem reču, da se je od mertvih stal, i da onako poslednji zclud gori bude nego prvi, reče nim Pilatuš.

Pilatuš. Pojdite i obćuvajte kako znate.

Evang. Oni pak idući postavli su čuvare k grobu, i kamen zapečatili.

Fines. Konac.

Pasion

Na veliki Petak po kratku se jači

Koruš. Muka Gospodina našega Ježuša Krištuša ku je popisal sveti Ivan evangelista va svojem osamnajstom delu.

Evang. Vano vrime izajde Ježuš z učeniki svojimi prik potoka Gedronskoga, kadi vert biše, va ki je on nutar išal, i učeniki njegovi, znal je pak Judaš ki ga je prodal ono mesto ar Ježuš se je večkrat onde svojimi učeniki zhajal. Kada bi Judaš šereg vojakov, i haharov od poglavnikov popovski ter Farižeusev zev bil, dojde tamo z lampuši ter z dupliri, i z oružjem; znajuć sada Ježuš se, ča se oće nemu pripetiti, gre predane i reče nim.

Ježuš. Koga išćete vi.

Koruš. Ježuša Nazarenskoga.

Evang. Reče njim Ježuš.

Ježuš. Ja jesam.

Evang. Staše pak i Ježuš s nimi, ki ga je prodal/ Kda li pak nim rekal bil ja sam, odstupili su si najzad, i na zemlju popadali i zopet opita se nič.

Ježuš. Koga vi išćete.

Evang. Oni pak zakriknu.

Koruš. Ježuša Nazarenskoga.

Evang. Odgovori Ježuš.

Ježuš. Rekal sam vam, da sam ja ako mene jiščete, pustite ove neka odajdu.

Evang. Da bi se vipunile riči ke je bil rekal, nisam zgubil nijednoga od onih ke si mi dal. Jimal je pak Šimon Petar meč svoj istegne ga van, i udre slugu velikaša popovskoga, i odsiče nemu desno uho. Biše jime onomu slugi Malkuš, reče pak Petru Ježuš.

Ježuš. Položi meč tvoj va nožnice, pehar koga je dal meni Otac, nećeš da ga pijem.

Evang. Onda šereg i kapitan i sluge židovske ulovili su Ježuša, i svezanoga pelaju najperv k Anašu, ar on je bil pretelj Kajfašov. Ki ono leto je biv poglavnika popovski, biše pak Kajfaš, ki je tolnača dal židom, da je hasnovito jednomu človiku za ljuctvo umriti. Nasledovaše pak Ježuša Šimon Petar, i on drugi učenik, ki je bil znam poglavaru popovskomu, i prošal je z Južušem nutar na dvor poglavara popovskoga, a Petar staše vani pred vrati, kada bi pak on

učenik van išal, ki poglavaru popovskom znam biše reče vratarici Petra odpelat nutar, reče služebnica vratarice Petru.

Ancila. Nisi li zmed učenikov ovoga človika.

Evang. I reče Petar.

Petrus. Nisam.

Evang. Staše pak sluge i junaki pri žarkom ognji ter se grijahu; ar zima bilo, staše pak i petar ter se s nimi grijal, i onda poglavnik popovski se opita Ježuša, od učenikov negovih, i zbog nauka negovega, odgovori nemu Ježuš.

Ježuš. Ja sam očito gvoril svitu, ja sam sagdar učil va sinagogi ter va crikvi, kamo se Židovi skupa zhajaju, i na tajnom mestu ništar nisam govoril ča mene pitaš, pitaj se onih, ki su čuli ča sam govoril, oni znaju ča sam ja govoril.

Evang. Kada bi pak ovo bil rekal Ježuš, zavdal je nemu jedan od onde stojeći haharov plusku, govoreći.

Servus. Tako li odgovaraš velikomu popu.

Evang. Odgovori nemu Ježuš.

Ježuš. Ako sam zlo govoril učin mi svidočanstvo ako li sam dobro govoril zač me biješ.

Evang. I poslal je nega Annaš svezanoga Kajfašu poglwniku popovskomu. Stal je pak Šimon Petar, ter se grijal, oni pak rekoše nemu.

Koruš. Nisi li ti z učenikov negovih.

Evang. A on taji i reči.

Petar. Nisam.

Evang. Reče nemu jedan od služebniiov poglavara popovskoga ki je bil rojak onoga komu je Petar uho odsikal.

Sekvas. Nisam li ja tebe vidil s nim na verti.

Evang. I zopet je Petar tajal, i onda peteh zakukurikne, i odpelaju pak Ježuša od Kajkfaša va sucku hižu, a kada ravno hiže, a oni nisu išli nutar va sucku hižu da bi se oškvernil, nego da bi Janje vazmeno jili. I dojde na to Pilatuš k nim van i reče nim.

Pilatuš. Kakovu tužbu jimate suprot ovomu človiku.

Evang. Oni odgovoreći rekoše njemu.

Koruš. Da bi ov ne bil zbludnik, ne bi li ga bili v ruke dali.

Evang. Reče nim Pilatuš.

Pilatuš. Zamite vi i polag pravice vaše sudite njegov.

Evang. I reču njemu Židovi.

Koruš. Nam ni slobodno umoriti nikoga človika.

Evang. Da bi se spunile rči, ki je bil rekal, znamenjuć kakovu bi smrtum jimal umriti. Dojde zopet Pilatuš va sudnu hižu, i dozval Ježuša, i reče njemu.

Pilatuš. Odgovori Ježuš.

Ježuš. Od samoga lito tebe govoriš, ali su ti drugi povidali.

Evang. Odgovori Pilatuš.

Pilatuš. Ali sam ja Židov tvoj narod, i poglavari popovski tebe su meni v ruke dali.

Evang. Odgovori Ježuš.

Ježuš. Kralestvo moje ni iz ovoga svita, da bi z ovoga svita bilo kralestvo moje, sluge moje branili bi mene, da bi ne prišal Židovom va ruke, ali sada ni moje kralestvo ovde.

Evang. Onda reče nemu Pilatuš.

Pilatuš. Jesi li ta kralj.

Evang. Odgovori Ježuš.

Ježuš. Ti veliš da sam ja. Kralj, ja sam nato rojen i nato sam došal na ov svit, da svidočanstvo dajem pravici, saki on ki je s pravice poslušal rič moju.

Evang. Reče nemu Pilatuš.

Pilatuš. Ča je pravica.

Evang. I kada bi to bil zrekal, odstupil je opet van k Židovom, i nim rekal Pilatuš.

Pilatuš. Ja nijednoga uzroka va nem nenahajam, je pak vaša navada da vam propustim sužna jednoga k Vazmom, očete li sada, da vam propustim kralja Židovskoga.

Evang. Zakriknu sopet vsi govoreći.

Koruš. Ne ovoga nego Barabaša.

Evang. Ar Barabaš biše razbojnik, onda zamu Pilatuš Ježuša, i reče nega bičovati, i opleli su hahari korunu s terna, i nemu na glavu vergli, i oblikli ga v purpursku halju, spotajajući nega govoreći.

Koruš. Zdrav budi kralj Židovski.

Evang. I zavdavalu pluske nemu, zopet vistupi van Pilatuš i reče nim.

Pilatuš. Ovoga vam pelam van, da spoznate da nijedne krivice va nem nenahajam.

Evang. Vide sada van Ježuš noseći ternovu korunu, obličeu biše va plašći baršonovom, reče nim Pilatuš.

Pilatuš. Ovo je človik.

Evang. Kada bi ga pak poglavniku popovski ter sluge nihove zagledali, kričali su govoreći.

Koruš. Križuj nega, križuj nega.

Evang. Reče nim Pilatuš.

Pilatuš. Zamite si ga ter ga križevajte, ar ja na nem krivice nenahajam.

Evang. Odgovoru nemu Židovi.

Koruš. Mi pravicu jimamo, i polag prvice mora umriti, ar se je učunil Božjim Sinom.

Evang. Kada bi pak Pilatuš ove riči čul bil, se je još već prestrašil, i opet odstupi va sucku hižu nutar, i reče Ježušu.

Pilatuš. Odaklen si ti.

Evang. Ježuš pak nemu ne da nijednoga odgovora, reče sada nemu Pilatuš.

Pilatuš. Zač meni neodgovaraš, neznaš li da ja jimam moć tebe križovati, i moć jimam tebe pustiti.

Evang. Odgovori Ježuš i reče.

Ježuš. Ne bi ti jimal nijedne moži proti meni, da bi ti odzgor dano ne bilo, zato ki jetebi mene v ruke dal veći grih jima.

Evang. I od toga vrimena jiskal je Pilatuš pustiti nega, ale Židovi su kričali govoreći.

Koruš. Ako ovoga pustiš, tako nisi pretelj cesarov, ar saki on, ki se kralom čini, suproti cesaru govori.

Evang. Pilatuš kada bi bil čul one riči, dopelja Ježuša van, i sede k suckomu stolu na mesto, ko se zove Litostratos, po židovski gabhata; biše pak vazmeni svetak, večer okolo šeste ure i reče Židovom Pilatuš.

Pilatuš. Ovo je vaš kralj.

Evang. Oni pak kručaše.

Koruš. Zami nega i križevaj ga.

Evang. Reče nim Pilatuš.

Pilatuš. Ča ću ja vašega kralja križevati.

Evang. Odgovoru poglavari popovski.

Koruš. Mi nimamo kralja nego cesara.

Evang. Onda je nega nim v ruke dal, da bi ga križevali; oni pak zamu Ježuša i odpelaju ga van, i noseć svoj križ, dojde na mesto ko se zove Kalvarija, po židovski Golghota; kaden su nega križevali i s nim druge dva razbojnika, jednoga s desne a drugoga z live strani; a prostred Ježuša, napisal pak Pilatuš napisak, i postavilga zgora križa, biše pak napisano, Ježuš Nazarenski, kral Židovski; on pak napisak jesu štali vnogi Židovi, ar blizu varaša biše ono mesto kadi je Ježuš križevan bil; ar bilo je napisano židovski, gerčki i deački, rekoše pak poglavniki popovski Pilatušu.

Koruš. Nepiši kralj židovski nego da je rekal, ja sam kralj židovski.

Evang. Odgovori Pilatuš.

Pilatuš. Ča sam pisal to sam pisal.

Evang. Kada bi pak hahari bili kričali Ježuša, zeli su prateć negovu, i razdilili su na četire dele, sakomu junaku jedan, i haalju negovu, biše pak ta halja nešta i odzgora zitkana rekoše sada jedan drugomu.

Koruš. Ne rižimo je, nego ju verzimona srću čija bude.

Evang. Da bi se pisma vipunile govoreći, razdilili su si pratež moju i hitali u kocke zbog oprave moje i ovako su junaki učinili. Stala pak polag križa Ježuševoga, Mati negova, Marija Kleofe, sestra Matere negove i marija Magdalena. Kada bi bil vidil Ježuš Mater svoju, i učenika koga je ljubil onde stati, reče Materi svojoj.

Ježuš. Ženo ovo je sin tvoj.

Evang. Zatim reče učeniku.

Ježuš. Ovo je mati tvoja.

Evang. I od one ure je učenik nju za svoju mater prijel, potom zbajuć Ježuš da je se dokonano, da bi se spunilo pismo, reče žajan sam. Biše pak onde posuda postavna z octom puna; Oni pak umotaše gubu z octom ter hizopom napunenu i podaju ustom negovim kako je bil Ježuš octa kušal reče.

Ježuš. Dokonano je.

Evang. I naklonil je glavu i spustil je Duh svoj sveti ††† ovdem zmoli petkrat Otac naš i zdravo Mariju.

Židovi pak pokidob petak biše, da bi neostalo telo prik subote na križu, ar on je bil on veliki dan sobote, prosili su Pilatuša, da bi se poterle gliti negove ter se da bi znali; dojdu sada hahari i prelomu pervomu košće i drugomu, ki s nim križevani bišu; Kada bi pak k Ježušu prišli, i nega jur mertvoga vidili, nisu oterli kosti negove, nego jedan od vojakov probode s kopem persi negove, i hned je kerv i voda van curila, i on ki je to vidil, svidočanstvo daje od toga, i pravo je svidočanstvo negovo; i on zna da jistinu govori, da i vi verujete, ar ova jesu učinena da bi se spunilo pismo; kosti nećete nemu prebiti, i opet drugo pismo veli, budu vidili koga jesu proboli. Zatim je pak Jožef iz Arimateja Pilatuša prisil, ki je bil učenik Ježušev, ali neg otajno zbog straha židovskoga da bi doli znel telo Ježuševog; i dopustil je Pilatuš, dojde sada i zname telo Ježuševog, dojde pak i Nikodemuš ki je bil prvi put pri Ježuši v noći i donese okolo sto funtov mirhe, z aloe zmišan, zeli su pak telo Ježuševog i obvili je va platno, z dušecum mašćum namazali, kod je zakon Židovom pokopati. Biše pak vert na ovom mestu,

kadi je ukrižovan bil, i na vertu novi grob va kom još nigdar ni položen biv. Onde su sada povalili Ježuša zbog petka židovskoga ar grob blizu biše.

Konac

Hvala i dika Ježušu Krištušu ki je nas od vekovečnoga skvarena odkupil.³⁰

Korizmene pjesme u molitveniku Alojza Maleca

Kanonik Prvostolnoga kaptola u Zagrebu Janko Barlè (1869. – 1941.) o tomje molitveniku, uz ostalo, zapisao: „Kao veliko blago čuvali su moravski Hrvati vazda svoje molitvenike. No svi ovi molitvenici bili su tiskani magjarskim pravopisom najviše u Željeznom (Eisenstadtu). Od velike je ciene za našu braću, što je došao g. 1892. za župnika u Guttfjeld vatreni Čeh Alojzije Malec.³¹ On je nastojao, da se što brže priuči jeziku moravskih Hrvata, pa je god. 1895. zajedno sa bivšim župnikom u Sarajevskom polju Franjom Venhudom izdao za svoje župljane posebni molitvenik, da im tako pruži duševnu hranu u domaćem jeziku i da zaprieči širenje njemačkih molitvenika.“

U predgovoru molitvenika je Malec zapisao: „Žav mi je naroda“, govoriv je Spasitelj svieta, kada ljudi, za njim idući, nije imav ča jesti. – Žav mi je bilo dobrog ljudi hrvatskoga, kad sam ja opaziv, da ne ima čime nahraniti svoju gladnu dušu. Molitvenici, ke ima, su ponajviše njemački i to bez ciene, - oli oni stari hravtski, tiskani pravopisom madžarskim, koje čitati znaju gdikoji stari, ali ne mladi. Molitve sam većom stranom uzev iz staroga molitvenika Bogovičeva, ki se ovde upotrebljuje, - ali su mnoge pridodane i tiskane jezikom književnim, da se i mi priučime dragom jeziku, kim se Boga mole braća naša Hrvati.“

Barlè će nastaviti: „Molitvenik ovaj je vrlo zgodno uredjen, pa će pružiti moravskim Hrvatom obilno duševne hrane, a ujedno će im biti sveta knjiga pisana u domaćem jeziku, te koja će mnogo pomoći, da se taj jezik njihovih pradjedova i dalje uzdrži i širi. (...) Medju pjesmami hrvatskimi ima ih mnogo, koje su uzete iz naših molitvenika, što ne smeta ništa, jer će to biti samo moravskim Hrvatom dokaz, da i mi slavimo Boga istim načinom, kako i oni; a ima tu pjesama, koje su priobćene onako, kako se pjevaju medju moravskimi Hrvatima.“³²

Ovdje za ogled predočujem tri uskrnsne (vazmena) pjesme iz spomenutoga molitvenika.³³

³⁰ Iz rukopisa u suvremeni latinični slovopis prepisao Alojz Jembrih.

³¹ Alojzije Malec se rodio 1855. u Hrbovi pri Vel. Meziříči, a gimnaziju polazio je u Brnu. Za svećenika je zaređen 1881. Službovao je među moravskim Hrvatima, Slovancima i Nijemcima. Bio gorljivi ljubitelj hrvatske riječi moravskih Hrvata među kojima je pastoralno djelovao.

³² Cit. u Jembrih, *nav. dj.* 2017., 110-111. Inače Barlè je svoj članak objavio u časopisu *Prosvjeta*, VI., br. 6, Zagreb 1898., 196-198.

³³ Naslov molitvenika glasi: *Molitve i pjesme pro ljud hrvatski v Moravi*. Uredili: Alois Malec župnik v Guttfjeldu, i Franjo Venhuda, bivši župnik v Sarajevskom Polju. 1895. Tisak benediktinske tiskare v Brnu. Bio je to višejezični molitvenik: na hrvatskom jeziku str. 1-176; češkom, str. 179-246, njemačkom jeziku str. 249-284 i latinskom jeziku 287-291. Molitvenik je tiskao Malec o svom trošku u 1500 primjeraka. Ivan Milčetić (1853. – 1921.) je također o molitveniku zapisao: „Ovo djelce gosp. župnika Malca ima neobično veliku važnost za ondješnje Hrvate, jer su dobili u ruke knjigu u svom jeziku, knjigu, koja će omenogučiti isključenje hravtskoga jezika iz crkve. Toga radi je ime gosp. župnika Malca za sva vremena neizbrisivo u povijesti moravskih Hrvata.“ Milčetić je tada predlagootkup preostale naklade molitvenika: „Mi bismo se Hrvati najbolje odužili g. Malcu. kada bismo kupili preostalu nakladu molitvenika i raspoklanjali moravskim Hrvatima.“ Cit. kod: Jembrih, *nav. dj.* 2017., 29. Koristio sam primjerak molitvenika Alojza Maleca koji je pohranjen u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagreb. Na naslovnici Malec napiso posvetu svojom rukom: *P. G. Ivanu Milčetić-u*. Dakle, primjerak je bio u

1.

Na uzkrsa dan toga, - Sin Boga vjčenoga, -
Veseo glas uzdignimo, - ter Isusa dičino. Alleluja.

Uzkrsnuši povoljno – spasi ljudstvo nevoljno! – *Veseo glas* itd. (refrem)
Slava pobjeditelja bo pobjedom, - razstasmo se jur s biedom. – *Veseo glas* itd.
Satre kletvu žalosti, - pribavi nam milosti. – *Veseo glas* itd.
Grieha se okanimo, - i život promienimo. – *Veseo glas* itd.
Gorek smrti u času – pomiluj nas, naš Spasu! – *Veseo glas* itd.

2.

Kraljice neba i zemlje, - alleluja, - tebi se vas svit raduje, - alleluja.
Veseli se o Marija, - alleluja, - koga si vridno nosila, - alleluja.
Kak'je rekav, gori je stav, - alleluja, - na vieke bude kraljevav, - alleluja.
Moli sagdar za nas Boga, - alleluja, - Sinka svoga predragoga, - alleluja. Amen.

3.

Krištuš se je od mertvih stav, - [:alleluja:] - i smrt je doli potjepav, - alleluja.
Vraga je smrću obladav, - [: alleluja :] - kraljevstvo mu je rozmetav – alleluja.
Srčbu Ota je utišiv - [: alleluja :] - nas je iz pakla zveličiv – alleluja. Muke je trpiv velike, - [:
alleluja :] - za nas nevoljne grišnike – alleluja.
Razpjet, umoren, pokopan, - [: alleluja :] - gori je stav na treći dan, - alleluja.
Budi Tebi, Ježuš, dika, - [: alleluja :] - ki si nam radost velika, - alleluja.
Tvoje od mrtvih ustanje, - [: alleluja :] - je nam grišnikuom spasenje, - alleluja.
Za to ti sada jačime, - [: alleluja :] - vazmjenum jačkum hvalime – alleluja.
Hvalime i Otcu Tvomu, [: alleluja :] - takaj i Duhu svetomu, - alleluja. Amjen.³⁴

Ovo nekoliko primjera iz duhovne molitveničke i pjesmaričke riznice južnomoravskih Hrvata, - jačke i prodike, samo su dijelici onoga što ih je čuvalo kroz 17., 18. i 19. i prve polovice 20. stoljeća. To je bjelodano svjedočanstvo o njihovom jezičnom identitetu, bez obzira što danas u Frielištofu gotovo i nema Hrvata.³⁵ Ostala je zapisana njihova riječ, ovdje predočena, duhovna okrjepa, a to je nematerijalno kulturno blago koje se ne može uništiti.

Predočene pjesme koje su u crkvi pjevane kao i Muka Kristova na Cvijetu nedjelju i Veliki petak u Frielištofu, neka budu poticaj za moguća istraživanja i u današnje vrijeme.

Milčetićevo vlasništvo prije nego je dospio NSK u Zagrebu. Vidi preslik u mojoj knjizi: *Tragom identiteta južnomoravskih Hrvata*, Zagreb 2017., 260.

³⁴ Navedene pjesme nalaze se u Malecovom molitveniku, str. 131-132.

³⁵ Prema podacima mr. sc. Lenke Kopřivove, u tri sela: *Frielištof*, *Dobro Polje* i *Nova Prerava* živi ukupno još 30 Hrvata. Podatak iz 2016. 2. prosinca.